

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ В УПРАВЛІНСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГІЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Стаття присвячена аналізу теоретичних підходів до дослідження психологічної готовності. За результатами аналізу наукової літератури у статті наведено основні визначення поняття готовності, її типологізацію та структуру. За результатами аналізу сформульовано визначення психологічної готовності керівників оперативно-розшукових підрозділів до управління в умовах змін.

Ключові слова: психологічна готовність; типологізація психологічної готовності; зміст психологічної готовності; структура психологічної готовності; психологічна готовність до управління в умовах змін.

Вступ.

З моменту створення у 2003 році, Державна прикордонна служба України перебуває у стані перманентного реформування. Головним джерелом реформ у відомстві є соціально-політичні зміни в країні та участь прикордонних підрозділів в операції Об'єднаних сил. Паралельно з приведенням організаційно-штатної структури Державної прикордонної служби України у відповідність до сучасних вимог та кращих світових практик, змінюються підходи до роботи з персоналом. Зміни, на які необхідно реагувати керівникам підрозділів, мають стратегічний характер і стосуються організаційної структури, корегування кінцевого результату охорони державного кордону, технологій та процесу її організації, приведення професійно важливих якостей та морально-психологічного стану особового складу у відповідність до завдань, які наразі вирішує служба і обстановки на державному кордоні. У результаті зазначених змін на особливу увагу і ретельний аналіз заслугоує проблема керованості органів і підрозділів. За таких обставин пошук і наукове обґрунтування шляхів підвищення рівня психологічної готовності керівників до управління в умовах змін перетворюється на важливе науково-практичне завдання. Отже, метою статті є обґрунтування на основі аналізу наукових джерел робочого визначення поняття психологічної готовності керівників оперативно-розшукових підрозділів до

управління в умовах змін. Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі завдання: визначити основні підходи до визначення готовності як психологічного феномену та виділити основні характеристики психологічної готовності.

Теоретичне підґрунтя.

Становлення тематики психологічних досліджень пройшло кілька етапів. З середини XIX ст. науковці вивчають готовність через дослідження психічних процесів людини. З настанням XX ст., у зв'язку з інтенсивними дослідженнями нейрофізіологічних механізмів, регуляції і саморегуляції поведінки людини, готовність розглядають вже як феномен, що пов'язаний із стійкістю людини до зовнішнього і внутрішнього впливів, що зумовлено. Від середини XX ст. готовність вивчають в контексті теорії діяльності і пов'язують її з емоційно-вольовим й інтелектуальним потенціалом особистості стосовно конкретного виду діяльності та характеризують як якісний показник саморегуляції фахівця на різних рівнях перебігу процесів – фізіологічному, психологічному, соціальному.

Розгляду готовності до професійної діяльності присвячені роботи О. Акімова, О. Бандурки, С. Максименка, С. Мула, Л. Шморгуна, готовність до управління в умовах змін розглядав М. Москальов, готовність до професійного саморозвитку вивчав А. Арменакіс. Низку досліджень присвячено аналізу психологічної готовності фахівців

Питання психології

різних спеціальностей, зокрема військовослужбовців досліджував А. Стаднік, психологів Н. Пов'якель, педагогів Д. Мазоха, управлінців Л. Карамушка. Аналіз зазначеної та іншої наукової літератури, дозволить виділити основні підходи до дослідження феномену готовності.

Методи дослідження.

У статті будуть використані теоретичні методи дослідження, зокрема: логіко-історичний та ретроспективний аналіз, індуктивно-дедуктивний, аналіз, синтез, зіставлення, порівняння, узагальнення, систематизація науково-теоретичних даних досліджень психологічної готовності, які дали змогу виявити, систематизувати та уточнити зміст різноманітних аспектів досліджуваного питання.

Результати і обговорення.

Одним з дискусійних питань у дослідженнях психологічної готовності є її типологізація. Одна група дослідників виділяє у своїх роботах два види психологічної готовності, інша – три. Два види психологічної готовності виділяють, зокрема, Н. Іванова, М. Левітов та інші. Така типологія передбачає виділення постійної (довготривалої) та ситуативної психологічної готовності. Н. Івановою зазначає, що постійна психологічна готовність – це перманентний психічний стан, що формується у процесі професійної підготовки, є її результатом і залежить від мотивів, інтелектуальних можливостей та емоційно-вольових процесів особистості. Постійна готовність є основою ситуативної готовності. Ситуативна готовність – це психічний стан, що виникає при виконанні конкретних функціональних обов'язків, залежно від чіткості поставлених професійних завдань, рівня мотивування щодо їх виконання, усвідомлення їх значущості, та ґрунтується на особливостях постійної готовності фахівця [40]. Таким чином, на думку Н. Іванової, ситуативно особистість може проявляти різний рівень готовності до різних конкретних дій, які необхідно вчиняти під час роботи в екстремальних умовах. Необхідність у проявах ситуативної готовності сприяє розвитку постійної психологічної готовності і підвищенню її рівня через утворення нових

професійно важливих якостей, формування нових та актуалізацію існуючих мотивів до діяльності [1].

Дещо складнішу типологізацію психологічної готовності пропонує М. Левітов. Він теж виділяє довготривалу та ситуативну готовність, проте виділяє у ситуативній готовності звичну (стан особистості перед виконанням звичної роботи), підвищену (виникає при новизні змісту роботи, необхідності застосування креативних здібностей, позитивного незвичного стимулювання тощо) та понижену (характеризується незібраністю, розсіяністю уваги тощо) [2].

Три види психологічної готовності виділяють Л. Буєва, А. Деркач, М. Дьяченко, Л. Кандибович, І. Кон, В. Крутецький, Р. Сімко та ін. Розробники зазначеної типологізації виділяють: завчасну (загальну або довготривалу), тимчасову (в поточний момент часу), ситуативну (налаштованість діяти у даній ситуації, з урахуванням наявних умов) психологічну готовність. На їх думку, всі види готовності перебувають у постійній єдності та взаємодії під час виконання певних дій. При цьому готовність як якість обумовлена стійкими мотивами і психічними властивостями особистості, а актуальний стан готовності є продовженням стійкої, тривалої готовності [3].

За критерієм змін у часі науковці виділяють короткочасну та довготривалу готовність. На думку М. Дьяченка та Л. Кандибовича короткочасна готовність до того чи іншого виду діяльності це цілеспрямований прояв особистості. Водночас, довготривала готовність за твердженням Л. Буєва, А. Деркача, І. Кона, В. Крутецького детермінує типові форми поведінки за рахунок психічних утворень особистісного рівня.

Іншим дискусійним питанням постає віднесення готовності до особистісних якостей чи до психічних процесів. З цього питання С. Янкевич відзначає, що у психологічній літературі погляди вчених на визначення поняття «готовність до діяльності» розходяться у кількох напрямках: готовність як сукупність здібностей, що містять у собі певні якості та властивості особистості; готовність як

Питання психології

певний особистісний стан; готовність як стійка властивість особистості [4]. Значна кількість дослідників надає перевагу особистісному підходу і вважає психологічну готовність стійкою особистісною рисою, яка формується в результаті підготовки (підготовленості) особистості до певної діяльності. Так, на думку С. Максименка та О. Пелеха, готовність до того чи іншого виду діяльності – це цілеспрямований прояв особистості, що включає погляди, переконання, знання, звички, уміння, ставлення, мотиви, вольові та інтелектуальні якості, почуття, установки. Рівень готовності до діяльності змінюється в ході моральної, психологічної, професійної та фізичної підготовки та є результатом всебічного особистісного розвитку особистості з урахуванням вимог, обумовлених особливостями професії. Науковці також вважають психологічну готовність важливою умовою стійкості та регуляції цілеспрямованої ефективною діяльності. Готовність особистості впливає на успішність виконання професійних обов'язків, цьому сприяють правильне застосування попереднього досвіду, знань, особистісних якостей та адаптація до виконання певних дій при виникненні непередбачуваних ситуацій [5].

Як якість особистості (внутрішньоособистісне утворення) із складною структурою розуміють психологічну готовність М. Дьяченко та Л. Кандибович. Згідно їхнього підходу рівень готовності визначається: рисами та якостями характеру, особливостями розвитку професійно важливих пізнавальних процесів (уваги, сприймання, мислення, пам'яті тощо), позитивним ставленням до професії, мотиваційною налаштованістю тощо; проявами темпераменту; спрямованістю когнітивної складової до певної сфери діяльності та ін. [3]. Приблизником особистісного підходу є також М. Москальов, який визначає психологічну готовність як комплекс знань, умінь, навичок, мотивів та особистісних якостей [6, 35].

Прихильники функціонального підходу розглядають психологічну готовність як певний психічний стан, який забезпечує високий рівень досягнень в різних видах діяльності. Так, на думку Н. Іванової

психологічна готовність – це психічний стан, який виникає в результаті професійної підготовки і залежить від мотивів, інтелектуальних можливостей, емоційно-вольових процесів, рівня розвитку загальних, спеціальних та творчих здібностей особистості. Дослідниця розглядає психічний стан як системну характеристику психічної діяльності особистості, на яку впливають особливості психічного відображення ситуації, в якій перебуває особистість. Н. Іванова наголошує, що психологічна готовність формується та розвивається поступово при переході психічних станів із нестійких до поточних, а потім і перманентних. Таким чином, психологічна готовність до діяльності, на думку дослідниці, є основою психологічної готовності до виконання конкретних завдань, тобто такого психічного стану, який виникає залежно від усвідомлення правоохоронцем конкретної оперативної ситуації, реальних чи прогнозованих умов реалізації професійних завдань [1].

У своїх роботах з психології діяльності в особливих умовах В. Барко розглядає психологічну готовність до управлінської діяльності як «довготривалий психічний стан, який структурно складається з комплексу суб'єктивних і об'єктивних компонентів і містить у собі мотиви, інтереси, здібності, темпераментні і характерологічні особливості, знання й уміння, які в комплексі забезпечують здатність до успішної діяльності» [7, 14].

Скоріше до функціонального підходу можна віднести і погляди В. Моляко, який у своїх дослідженнях розглядає готовність до діяльності за трьома блоками: 1) сенсорна організація індивіда (показники, що відповідають фізіологічним характеристикам суб'єкта діяльності); 2) показники, що відповідають умовам виконання діяльності; 3) набір психологічних властивостей, станів та процесів особистості (психологічний рівень) [8].

Водночас, Ф. Горбов, М. Дьяченко, Л. Кандибович, М. Левітов, Л. Нерсисян, В. Пушкін у контексті психологічної готовності відзначають, що процес трудової діяльності пов'язаний з проявами як стійких особистісних особливостей людини, таких як

Питання психології

переконання, погляди, риси характеру тощо, так і психічних станів, що проявляються ситуативно і пов'язані з трудовим процесом (спостережливість, зібраність, задоволення тощо). Тому психологічну готовність можна розглядати і як характеристику особистості (довготривалу або загальну), і як психічний стан (тимчасову, або ситуативну готовність). Довготривала готовність – це набуті установки, знання, вміння, навички, досвід, якості і мотиви діяльності. Тимчасова готовність – це здатність актуалізувати (застосувати) всі сили та психологічні можливості для досягнення результату у даний момент. Єдність і взаємозалежність цих видів готовності полягає в тому, що функціональним вістрям довготривалої готовності є її тимчасова готовність. А прояв та рівень тимчасової готовності як стану визначається довготривалою готовністю і містить її елементи.

Наукові дискусії точаться також навколо питання про структуру психологічної готовності. Різні дослідники виділяють у структурі готовності різну кількість компонентів та дають їм різні назви.

Три компоненти у структурі психологічної готовності виділяють О. Божович, Н. Іванова, О. Іванова, М. Логачов, М. Томчук, В. Шалаєв. Так, О. Божович вважає, що психологічна готовність складається з когнітивного, регуляторного та особистісно-смыслового компонентів. Когнітивна складова містить систему знань та вмінь; метазнання (прийоми та засоби оптимізації переробки інформації, створення власних засобів пізнавальної та іншої діяльності). Регуляторна складова визначається наявністю рефлексії на процес та результат власної діяльності; здатністю до аутодіагностики причин помилок та аналізу факторів успішної діяльності; засобами самокорекції. Особистісно-смысловий компонент складається з особистісних цінностей діяльності; мотивації пізнавальної та професійної діяльності; емоційної забарвленості діяльності; вибіркового ставлення до видів діяльності [9].

Серед складових психологічної готовності Н. Іванова виділяє особистісно-

функціональний компонент, до складу якого включає професійно важливі якості, розвинені спеціальні й творчі здібності й уміння успішно реалізувати поставлені завдання за різних умов; мотиваційний компонент – наявність мотивів до професійної діяльності та її успішної реалізації незалежно від екстремальних ситуацій, що її супроводжують і емоційно-вольовий компонент – емоційно-вольова стійкість та здатність до саморегуляції, конструктивної поведінки [1].

За результатами аналізу, який був проведений О. Толковим, три компоненти у складі психологічної готовності виділяють: О. Іванова – функціональний, емоційний й особистісний, М. Логачов – психічний, технічний та фізичний компоненти, В. Шалаєв – інформаційний, операційний та мотиваційний [10].

На думку В. Варварова, О. Добрянського, А. Короля, О. Мушинської, Д. Софіяна, О. Тополенко, В. Ягупова та ін. психологічна готовність складається з чотирьох компонентів. Так, В. Варваров визначає у складі психологічної готовності відображальний, спонукальний (центральный), виконавчий і регулюючий компоненти [11]. Відображальний компонент ґрунтується на високому професійному розвитку пізнавальних і стійких якостей особистості, що забезпечує стійке реагування особистості на всі впливи навколишнього середовища з урахуванням майбутньої діяльності. До складу спонукального компонента входить система мотивів з їх взаємозалежністю і супідрядністю. Виконавчий компонент забезпечується міцними і високорозвиненими розумовими й сенсорними здібностями, а регулюючий – вольовими якостями особистості, емоційно-вольовою стійкістю, здатністю доволно знижувати негативний вплив шкідливих факторів, управляти своєю поведінкою у стані напруженості [11].

О. Добрянський включає до структури готовності мотиваційну готовність, яка складається з системи мотивів до професійної діяльності; когнітивну готовність, яка визначається рівнем розвитку знань, необхідних для успішної професійної діяльності; операційно-процесуальну

Питання психології

готовність, яка ґрунтується на розвиненості психічних пізнавальних процесів, професійних навичок і вмінь; емоційно-вольову готовність, яку визначає розвиненість емоційно-вольової сфери [12].

О. Тополенко вважає, що до структури готовності входять когнітивний, операційний, особистісний та мотиваційний компоненти і пропонує кожен з них розглядати на двох підрівнях. Перший підрівень відображає фундаментальні, стандартні, загально визначені та унормовані знання, уміння, навички та мотиви кожного компонента, які характеризують готовність. Другий підрівень відображає індивідуальні, інноваційні знання, уміння, навички та мотиви, що сприяють ефективному прийняттю рішень [13].

Цілісним, ієрархічним, динамічним утворенням з п'яти компонентів вважають психологічну готовність М. Дьяченко та Л. Кандибович. Вони розглядають пропонують такий склад структурних елементів психологічної готовності: мотиваційний компонент, який визначається потребою в успішному виконанні завдання, інтересом до діяльності, почуттям відповідальності за успішне виконання завдання тощо; орієнтаційний компонент, до якого входять знання й уявлення про особливості й умови діяльності та вимоги до особистості, пов'язані з нею; операційний компонент, який ґрунтується на оволодінні способами і прийомами діяльності, необхідними для цього знаннями, навичками, уміннями аналізу, синтезу, порівняння, узагальнення та ін.; вольовий компонент визначається здатністю до самоконтролю, самообілізації, умінням керувати своїми діями з виконання професійних обов'язків; оціночного компоненту, в основі якого самооцінка своєї професійної підготовленості і результатів діяльності. Високий рівень розвитку компонентів психологічної готовності і цілісне їх поєднання науковці вважають показником високого загального рівня готовності спеціаліста, його активності, самостійності, творчості [3].

Шести- та семикомпонентну структуру психологічної готовності пропонують Л. Кондрашова та Є. Співаковська відповідно.

Так, на думку Л. Кондрашовой психологічна готовність складається з мотиваційного, морально-орієнтаційного, пізнавально-операційного, емоційно-вольового, психофізіологічного та оціночного компонентів. Мотиваційний визначається професійними установками, інтересами, наміром займатися певною професією; морально-орієнтаційний – професійним обов'язком, відповідальністю; пізнавально-операційний – професійною спрямованістю пам'яті, уваги, мислення, творчості; емоційно-вольовий – професійним оптимізмом, ініціативністю, наполегливістю, здатністю регулювати свій настрій тощо; психофізіологічний – активністю, саморегуляцією, урівноваженістю, витримкою, рухливим темпом роботи; оціночний – самооцінкою своєї професійної підготовленості [14]. Водночас Є. Співаковська запропонувала структуру психологічної готовності у складі психологічної стратегії співробітництва; рефлексивного; мотиваційного; суб'єктно-інтерактивного; когнітивного; компетентнісно-діяльнісного; інформаційно-технологічного компонентів [15].

Висновки. Проведене дослідження дозволяє сформулювати робоче визначення психологічної готовності керівників оперативно-розшукових підрозділів до управління в умовах змін – це довготривалий психічний стан, який формується у процесі професійної та психологічної підготовки керівника до професійної діяльності шляхом удосконалення його знань, умінь, навичок, мотивів, переконань, почуттів, установок та особистісних якостей і забезпечує прийняття ним адекватних управлінських рішень в умовах змін.

З урахуванням результатів дослідження, перспективними напрямками подальших наукових розвідок є: розроблення поняття та структури психологічної готовності керівників оперативно-розшукових підрозділів до управління в умовах змін; створення системи психологічного супроводу управлінської діяльності в умовах; розроблення науково-практичних рекомендацій з управління в умовах змін різного змісту і характеру.

Питання психології

Список використаних джерел

1. Іванова Н. Г. Формування психологічної готовності правоохоронців до діяльності в екстремальних умовах / *Вісник Національного університету оборони України. Зб-к наук. праць*. Київ: НУОУ, 2014. Вип. 6 (43). С. 294–299.
2. Левитов Н. Д. О психических состояниях человека. Москва : Наука, 1964. 343 с.
3. Дьяченко М. И. Психологические проблемы готовности к деятельности / М. И. Дьяченко, Л. А. Кандыбович. Минск : Изд-во БГУ, 1976. 176 с.
4. Hannan M. T., Freeman J. H. *Obstacles to comparative studies*. - San Francisco: Jossey - Bass, 1977. 366 p.
5. Максименко С. Д., Пелех О. М. Фахівця потрібно моделювати (наукові основи готовності випускника педвузу до педагогічної діяльності) // *Рідна школа*. 1994. № 3, 4. С. 6–10.
6. Москальов М. В. Психологічні умови підготовки майбутніх менеджерів до управління змінами в організації : дис. ... канд. психол. наук. Київ, 2009. 280 с.
7. Барко В. І. Теоретико-психологічні засади управління персоналом органів внутрішніх справ: Дис... д-ра психол. наук: 19.00.06 / Національна академія внутрішніх справ України. Київ, 2004. 435 с.
8. Моляко В.О. Дослідження психологічної готовності учнів до праці // *Психологія: Республ. Научно-метод. зб. УРСР психологі*. Київ: Рад. шк., 1985. Вип. 24. С. 26–33.
9. Божович Е. Д. Языковая компетенция как критерий готовности к школьному обучению // *Психологическая наука и образование*, 1999, № 1. С. 25–37.
10. Толков О. С. Формування психологічної готовності персоналу вищої школи до діяльності в умовах соціально-економічних змін : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.10 / О. С. Толков; НАПН України. Ін-т психології ім. Г.С. Костюка. Київ, 2012. С. 118.
11. Варваров В. И. Психология личности советского воина. Москва : ВПА, 1974. 44 с.
12. Добрянський О. А. Сутність та структура психологічної готовності слідчих до професійної діяльності в екстремальних умовах / *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. 2012. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_1_28_121
13. Тополенко О. О. Психологічна готовність керівників до прийняття управлінських рішень (теоретична модель) / *Вісник НТУУ «КПІ». Філософія. Психологія. Педагогіка*. 2007. Вип. 3. С. 125. URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jm/soc_gum/VKPI_frp/2007-3-1/08_Topolenko.pdf
14. Формування творчої особистості в процесі навчання: теорія, практика, досвід: монографічний посібник / Кондрашова Л. В., Друзь З. В., Білоконна Н. І., Мірошник З. М. Кривий Ріг – Київ, 2009. 559 с.
15. Співаковська Є. О. Психологічна стратегія співробітництва, рефлексивний, мотиваційний та інформаційно-технологічний компоненти готовності майбутнього вчителя-гуманітарія до професійної діяльності в полісуб'єктному навчальному середовищі / Інформаційні технології в освіті. 2014. Вип. 18. С. 111–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2014_18_15

References

1. Ivanova N. H. (2014). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti pravookhorontsiv do diialnosti v ekstremalnykh umovakh [Formation of psychological readiness of militiamen for activity in extreme conditions]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu obrony Ukrainy. Zb-k nauk. prats*. Kyiv: NUOU. Vyr. 6 (43). С. 294–299. (in Ukrainian).
2. Levitov N. D. O psikhicheskikh sostoyaniyakh cheloveka [Mental states of a person] Moskva : Nauka, 1964. 343 s. (in Russian).
3. Dyachenko M. I. (1976). Psikhologicheskie problemy gotovnosti k deyatelnosti [Psychological problems of readiness for activity] Minsk : Izd-vo BGU, 176 s. (in Russian).
4. Hannan M. T., Freeman J. H. (1977). *Obstacles to comparative studies*. - San Francisco: Jossey - Bass, 366 p. (in English).
5. Maksymenko S. D., Pelekh O. M. (1994). Fakhivtsia potribno modeliuvaty [The specialist needs to be modeled]. (naukovi osnovy hotovnosti vypuskyka pedvuzu do pedahohichnoi diialnosti) // *Ridna shkola*.. № 3, 4. С. 6–10. (in Ukrainian).
6. Moskalov M. V. Psykholohichni umovy pidhotovky maibutnykh menedzheriv do upravlinnia zminamy v orhanizatsii : dys. ... kand. psykhol. nauk. Kyiv, 2009. 280 s. (in Ukrainian).
7. Barko V. I. (2004). Teoretyko-psykholohichni zasady upravlinnia personalom orhaniv vnutrishnykh sprav [Theoretical and psychological principles of personnel management of internal affairs bodies]. *Natsionalna akademiia vnutrishnykh sprav Ukrainy*. (Abstract of PhD thesis). Kyiv, . 435 с. (in Ukrainian).

Питання психології

8. Moliako V.O. (1985). Doslidzhennia psykholohichnoi hotovnosti uchniv do pratsi [Research of psychological readiness of students for work]. *Psykholohiia: Respubl. Nauchno-metod. zb. URSR psykholohi. Kyiv: Rad. shk.. Vyp. 24. S. 26–3.* (in Ukrainian).
9. Bozhovich Ye. D. (1999). Yazykovaya kompetentsiya kak kriteriy gotovnosti k shkolnomu obucheniyu [Language competence as a criterion of readiness for schooling]. *Psikhologicheskaya nauka i obrazovanie, № 1. S. 25–37.* (in Russian).
10. Tolkov O. S. (2012). Formuvannia psykholohichnoi hotovnosti personalu vyshchoi shkoly do diialnosti v umovakh sotsialno-ekonomichnykh zmin [Formation of psychological readiness of higher school staff to work in conditions of socio-economic changes] (Abstract of PhD thesis). NAPN Ukrainy. In-t psykholohii im. H.S. Kostiuka. Kyiv,. S. (in Ukrainian).
11. Varvarov V. I. (1974). *Psikhologiya lichnosti sovetskogo voina.* [The psychology of the personality of the Soviet soldier]. Moskva : VPA. 44 s. (in Russian).
12. Dobrianskyi O. A. Sutnist ta struktura psykholohichnoi hotovnosti slidchykh do profesiinoi diialnosti v ekstremalnykh umovakh [The essence and structure of the psychological readiness of investigators for professional activities in extreme conditions]. *Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. 2012. Vyp.1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadps_2012_1_28 121* (in Ukrainian).
13. Topolenko O. O. (2007). *Psykholohichna hotovnist kerivnykiv do pryiniattia upravlinskykh rishen (teoretychna model)* [Psychological readiness of managers to make managerial decisions (theoretical model)]. *Visnyk NTUU «KPI». Filosofii. Psykholohiia. Pedahohika. Vyp. 3. S. 25.* URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/soc_gum/VKPI_fpp/2007-3-1/08_Topolenko.pdf (in Ukrainian).
14. Formuvannia tvorchoi osobystosti v protsesi navchannia: teoriia, praktyka, dosvid [Formation of creative personality in the learning process: theory, practice, experience]. *Monohrafichnyi posibnyk / Kondrashova L. V., Druz Z. V., Bilokonna N. I., Miroshnyk Z. M. Kryvyi Rih – Kyiv, 2009. 559 s.* (in Ukrainian).
15. Spivakovska Ye. O. (2014). *Psykholohichna stratehiia spivrobotnytstva, refleksyvnyi, motyvatsiinyi ta informatsiino-tekhnologichnyi komponenty hotovnosti maibutnoho vchytelia-humanitariia do profesiinoi diialnosti v polisubiektnomu navchalnomu seredovyshchi* [/ Psychological strategy of cooperation, reflective, motivational and information-technological components of readiness of the future teacher-humanities for professional activity in the polysubjective educational environment]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti.. Vyp. 18. S. 111–121. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/itvo_2014* (in Ukrainian).

Резюме

Туз А. Национальная академия Государственной пограничной службы Украины им. Богдана Хмельницкого

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТИ В УПРАВЛЕНЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ПРЕДМЕТ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ

Статья посвящена анализу теоретических подходов к исследованию психологической готовности. По результатам анализа научной литературы в статье приводятся основные определения понятия готовности, ее типологизация и структура. Также на основе анализа сформулировано определение психологической готовности руководителей оперативно-розыскных подразделений к управлению в условиях изменений.

Ключевые слова: *психологическая готовность; типологизация психологической готовности; содержание психологической готовности; структура психологической готовности; психологическая готовность к управлению в условиях изменений.*

Summary

Tuz A. National Academy of State Border Guard Service of Ukraine by Bohdan Khmelnytsky.

THE PROBLEM OF READINESS IN MANAGEMENT ACTIVITY AS A SUBJECT OF PSYCHOLOGICAL RESEARCH

Introduction. Since its establishment in 2003, the State Border Guard Service of Ukraine has been in a state of permanent reform. The main source of reforms in the department is socio-political changes in the country and the participation of border units in the Joint Forces operation. Simultaneously with bringing the organizational and staffing structure of the State Border Guard Service of Ukraine in line with modern requirements and best international practices, approaches to working with staff are changing. The changes that need to be responded to by the heads of divisions are of a strategic nature and concern the organizational structure, adjustment of the final

Питання психології

result of state border protection, technologies and the process of its organization, bringing professionally important qualities and moral and psychological condition of personnel in line with current tasks and the situation at the state border. As a result of these changes, the problem of manageability of bodies and departments deserves special attention and careful analysis. In such circumstances, the search and scientific justification of ways to increase the level of psychological readiness of managers to manage in a changing environment becomes an important scientific and practical task.

Purpose. Identify the main approaches to the study of psychological readiness and formulate a working definition of the concept of psychological readiness of heads of operative-search units to manage the analysis and generalization of research results of psychological readiness, which will identify, systematize and clarify the content of various aspects. *Originality.* the working definition of psychological readiness of heads of operative-search divisions to management in the conditions of changes which is offered to be considered as a long-term mental condition formed in the course of professional and psychological preparation of the head for professional activity by improvement of his knowledge, abilities, skills, motives, beliefs, attitudes and personal qualities and ensures that they make adequate management decisions in a conditions of changes.

Conclusion. The analysis of the scientific literature allows us to formulate a working definition of the psychological readiness of the heads of operative-search units to manage in the conditions of changes - a long-term mental state formed in the process of professional and psychological preparation of the head for professional activity, feelings, attitudes and personal qualities and ensures that they make adequate management decisions in a conditions of changes. Taking into account the results of the research, promising areas of further research can be considered: the study of psychological conditions to increase the psychological readiness of future heads of border authorities and units to manage change and in the conditions of changes; creation of a system of psychological support for change management in state border guards; development of scientific and practical recommendations for change management and in conditions of change of different content and nature.

Key words: psychological readiness; typology of psychological readiness; the content of psychological readiness; structure of psychological readiness; psychological readiness to manage in conditions of change.

Received/Поступила: 26.12. 20.